

ایکینچی جلد

۱۹۳۶

تورکیات مجموعہ سی

استانبول دارالفنون تورکیات استیقوسی طرفندہ نشر ایملیر

مدیر:

کومرسلی زاده محمد فؤاد

استانبول دارالفنون شده «تورک ادبیاتی تاریخی» مدرسی

استانبول - دولت مطبعہ سی

۱۹۳۸

تورکجه ده « ق » ک تابه و « ت » نك داله اقلابی

و

قیرق صابیسنک اصلی

اوده ، کوزلرمک اوکنده بویون بر قیزجغز آنا دیلنی اوکره نمه یه باشلادینی زمانلرده قافلری «ت» یه، کافلری « ی » یه تحویل ایدیوردی. شوفیسولوژیک حادثه نك قولانمه می یوقسه حرفلرک مخرجنه می عطفی لازم کله جکنی اربانه حواله ایدیورم . فقط بو حادثه نك دیلزده ده موجود اولوب اولسادیغنی خیلی دوشوندم . بو دوشونجه سایه سنده حادثه نك دیلزده ده وقوعنه مثاللر بولدیغیم کبی، اون باشلری (عشرات) ایچنده بر استثنائشکیل ایدن « قیرق » کله سنک اصلی ده تعیین ایده بیلدم .

تورکجه ده سماوی کتابلرک بیلدیردکلی «حق تعالی» یه دلالت ایده جک برکله یوقدی . مثلاً « تنکری » کله سی « کوك اللهی » دیمک اولدیغندن طبیعی مطلوبه موافق دکلدی ؛

حتی بونک ایچون « قونادغو بیلیک » ده اسم جلال « قدیم » دیمک اولان « بایات » ایله ترجمه ایدیلشیدی . شمدی بز بو صفتی اکمک ویمکک اسکیمیشنه ویریورز . ایشته شو « بایات » کله سندن مشتق اولارق آنادولیده بر « بایاق » کله سی واردرکه شیمدی « دمین » و فرانسزجه ده Déjà مقابلنده قوللانیلمقدردر . ایشته بوراده صو کده کی « ت » قافه تبدل ایشددر .

برده جذر ، اساس ، اصل و شعر « وزن » معنالیینه کن « کوك » کله سینه باقلم : بوندن « اساس ، آنادقتری » معناسنه قوللاندیغمز « کوتوك » واردرکه بوراده کوكک ایکنجی کافی « ت » اولمشدر .

بوندن « مقعد » یعنی اوطوریله حق معناسنه کن فقط استعمالی عیب صاییلان « معهود » کله حیقمشدرکه شو ممنوع اولان کله نك اصل معناسی نظر دفته آلندینی زمان هیچ ده عیب صاییلما ماسی ایجاب ایدر [۱] ؛ فقط استعمال احواله کتیرمشدر ؛ بزده اوندن دولایی اشارتله کچکک . ایشته اوراده ده ایکنجی کاف « ت » اولمشدر . فقط بوندن « آرقه سی صیره ، آردنجه کیمک » معناسنه کن « کوتمک » حیقدینی کی ، مقعدک دایاق ایچون اک مساعدیر اولماسی حسبیه « کوته ک » ده بوندن حیقمشدر ، فنا ، مستهجن و غلیظ دیمک اولان « کوتو » ده بوندندر .

بعض کله لر هر دیلده نزاکت ایچون سفلی شیلره تخصیص اولونور و قوللانیله قوللانیله اونازک کله لر نازکانه معنالینی غیب ایدر ، اونلرک قوللانیلسی عیب اولور ؛ لکن اونلردن مشتق اولان کله لر هیچ بر محذور تصور ایدلمکسزین قوللانیلیر کیدر . ایشته بزده کی « کوتمک » و « کوتو » بو قیلنددر .

داها غریبی ، ینه مقعد معناسنه قوللاندیغمز « قیچ » کله سنی ایشته بوراده یازمه ده بر محذور کور میورم ؛ چونکه : « کمینک قیچنده ، چیفتلکک ایچنده » ساوینی هر یرده ایراد

[۱] « تورك تاريخ النجمن » مجموعه سنده نشر ايتديكمز « عمدة التواريخ » ده شو « ير » واردر :

كو كديده قان بولديك كوپ دورمنك ايتردك
كو كرچكك كوپدوردك بز سقا كوپ انكلكاپ باش اوردق
كوتمزدن نيچك كلديك قانباي سن ؟

یعنی : « کوكدی » دنیلن یرده خان اولديك ، « دورمن » دنیلن عسکرکك چوغنی غیب ايتديك ، کوكسی (كوپوك كي) قاپارديك ، بز سقا چوق چكه چالوب بالواردق ، یره باش قويدق ، مراجعت ايتديك . آرقه مزدن نيچون كلديك قانباي سن ؟ [عمدة التواريخ ، ص ۵۶] .

ایده‌بیلپورز . بو کله‌ده آرقه معناسنه کان « کی » کوکندن مشتق اولوب بوندن‌ده « کیری » کیچ ، کیجه « سوزلری چیقمشدر .
 معلومدرکه یکریمی ایکیدن ، اوتوز اوچدن [۱] ، اللی (که اسکی شکلی اللک‌در) هر بری بر اونه دلالت ایدن اللک بش پارمغندن ، آلتش ، یتش آلتی ویدی ایله جمع علامتی اولان « مش » سکسان ، دوقسان ایسه سکیز اون و دوقوز اوندن مشتقدرد .
 ایشته بونلرک ایچنده « قیرق » کورونشده راستنا تشکیل ایدیور؛ حال‌بوکه « ت » نک قافه تبدیلی کوز اوکنه کتیردیکمز کی بونک‌ده مستنا دکل تمامیه عشرات تشکیلنده کی اصوله اوردیغنی یعنی « تورت = دورت » کله‌سندگی « ت » لرک‌قافه تحولندن وجوده کلدیکی درحال آ کلاشیلیر .

نجیب عاصم